

การต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยา The persistent struggle of women in Khwam Rak Khong Wanlaya

กรรณิกา ชูภิรมย์¹
Kunnika Choopirom²
มานิช ดินลานสกุล³
Manot Dinlangsun⁴
ปรียากรณ์ ชูแก้ว⁵
Pariyagorn Chookaew⁶

(Received: June 29, 2020; Revised: January 6, 2021; Accepted: December 8, 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยา ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน สังคมไทยมีค่านิยมเรื่องผู้ชายเป็นใหญ่กว่าผู้หญิงมาตั้งแต่โบราณกาล จากการศึกษาพบว่าความเป็นรองของผู้หญิงถูกนำเสนอในบทบาทที่เห็นได้ชัดจากความสัมพันธ์ระบบครอบครัวในรูปแบบสามีและภรรยา ซึ่งผู้ชายจะเป็นผู้ควบคุมและถืออำนาจของตนเองเป็นใหญ่เหนือกว่าผู้หญิง จึงเป็นเหตุให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายอย่างไม่มีข้อแม้ใด ๆ จะเห็นได้ว่า“เตือนตา”ปรากฏเป็นภาพแทนของผู้หญิงที่ถูกกดขี่ และยินยอมสามีมาโดยตลอด แต่เธอพยายามต่อสู้ขัดขืนเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากภายใต้อำนาจของสามี ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงจึงลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเอง โดยการสร้างจุดยืนแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในตนเอง เพื่อให้การกดขี่ และความไม่เสมอภาคหมดไปจากสังคม จนนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็ง ตลอดจนเพื่อให้มีโอกาสทางสังคม และสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจเท่าเทียมกับผู้ชาย

คำสำคัญ: ความรักของวัลยา การต่อสู้ขัดขืน ทฤษฎีสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน

Abstract

This academic article aims to describe the persistent struggle of women in Khwam Rak Khong Wanlaya, literally Wanlaya's love story. According to theory of radical feminist lines, Thai society has valued men over women since ancient times. The study found that women were inferior and reflected in the relationship between husband and wife in a family system. The men were very controlling and had more authority over women. As a result, women were under the power of men without any conditions. The main character "Tueanta" was a representation of an oppressed woman and was always subservient to her husband. But she then tried to resist and challenge the power of her husband. For this reason,

¹นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

²Undergraduate student, Bachelor of Education Program in Thai, Thaksin University, Songkhla, 90000

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁴Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla. 90000

⁵อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁶Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla. 90000

women stood up, fought against men, changed their status, and removed the oppression and disparity. These empowered women, provided them more social opportunities, and made them to be equal to men.

Keywords: Khams Rak Khong Wanlaya, the persistent struggle, Radical Feminist

บทนำ

สังคมไทยมีค่านิยมเรื่องผู้ชายเป็นใหญ่กว่าผู้หญิงมาแต่โบราณกาล ผู้หญิงที่ได้รับยกย่องในสังคมจะต้องเป็นภรรยาที่ดี สามารถปรนนิบัติสามี ดูแลบ้านเรือนได้อย่างเรียบร้อย อีกทั้งได้รับการปลูกฝังให้เชื่อว่าตนเป็นเพศที่อ่อนแอ และผู้ชายเท่านั้นที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำ และคิดหรือตัดสินใจในปัญหาใหญ่ ๆ ได้ ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงส่วนใหญ่ยังถูกทำให้เฉื่อยชาต่อการแสวงหาความรู้ ไม่สนใจการเมือง และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ยังขาดการศึกษา และส่วนที่ถูกทำให้กระตือรือร้นมักเป็นด้านการเสริมสร้างความงาม และการปรนนิบัติรับใช้ที่สำคัญ

ค่านิยมเช่นนี้ทำให้ผู้หญิงไทยแต่โบราณมีบทบาทภายในครอบครัวเป็นสำคัญ ดังที่ สินี กมลนาวิณ (2514, หน้า 401) กล่าวว่า ผู้หญิงแทบจะไม่มีสิทธิและบทบาททางการเมือง การศึกษา การเศรษฐกิจ และสังคมเลย จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้หญิงไทยจึงมีบทบาทเหล่านี้มากขึ้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากตะวันตก และบทบาทผู้หญิงไทยได้โดดเด่นขึ้นในช่วงหลัง พ.ศ.2500 ซึ่งเป็นยุคที่วัฒนธรรมตะวันตกหลังไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว

บทบาทผู้หญิงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยปรากฏทั้งในงานเขียนประเภทเรื่องสั้นและนวนิยาย โดยเฉพาะนวนิยายเรื่องความรักของวัลยา เป็นงานประพันธ์ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ได้เสนอแนวคิดและถ่ายทอดมุมมองของผู้ชายและผู้หญิงได้อย่างลึกซึ้ง มุ่งเน้นไปถึงแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงในด้านครอบครัวและสังคม อีกทั้งผู้หญิงที่เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงแบบใหม่ที่มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวมีอุดมคติ ที่พร้อมจะทำงานสร้างสรรค์เพื่อคนส่วนใหญ่ในสังคม ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นสตรีนิยมที่ปรากฏในตัวละครผู้หญิงซึ่งถ่ายทอดผ่านนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาได้เป็นอย่างดี

แนวคิดสตรีนิยมเป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมเทียบเท่ากับผู้ชาย ดังที่ วารุณี ภูริสินสิทธิ (2545, หน้า 4) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสตรีนิยมว่า “สตรีนิยม” แม้จะเป็นคำที่ถูกสร้างจากสังคมตะวันตก แต่ความหมายไม่ได้จำกัดแค่ขอบเขตทางภูมิศาสตร์เท่านั้น เพราะสังคมไทยมีประวัติการต่อสู้เพื่อสถานะที่ดีขึ้นของผู้หญิงอยู่ไม่น้อย สตรีนิยมจึงไม่ใช่ของแปลกปลอมสำหรับสังคมไทย หากเราจะแบ่งกรอบแนวคิดทางทฤษฎีสตรีนิยมส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ คลื่นลูกที่หนึ่ง (ช่วงศตวรรษที่ 17-19 ถึงประมาณต้นศตวรรษที่ 20) คลื่นลูกที่สอง (เริ่มศตวรรษ 1960-1980) และคลื่นลูกที่สาม (ช่วงปลายทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบัน)

แม้ว่าจะมีการแบ่งสตรีนิยมตามแนวคิดพื้นฐานหลักออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ แต่ยังมีนักสตรีนิยมรุ่นหลังได้นำแนวคิดนี้มาขยายความ ปรับแต่งให้กลายเป็นกรอบทฤษฎีที่กว้างขึ้น ทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมมีการพัฒนา ปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นสำนักแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งสำนักคิดที่เกิดขึ้นในสตรีนิยมคือ แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายนิเวศ (Eco feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic) แนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism) และแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminist)

แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical feminist) เป็นแนวคิดสตรีนิยมที่สัมพันธ์กับนวนิยายเรื่องความรักของวัลยามากที่สุด ซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) (อ้างถึงใน ลักษณะวัตต์ เจริญพงศ์ 2544, หน้า 27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงและความเป็นเพศหญิงไว้ว่า “ผู้หญิงไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิงแต่แรก แต่กลายเป็นผู้หญิงในภายหลัง” กระบวนการทางสังคมเป็นผู้ขัดเกลาและอบรมเด็กหญิงและเด็กชายให้แตกต่างกัน กำหนดบทบาททางสังคมให้แต่ละเพศมีการแบ่งงานกันทำ ผลที่เกิดขึ้นคือ ผู้หญิงและผู้ชายอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้หญิงจะตกเป็นฝ่ายที่ด้อยกว่าผู้ชายเสมอ ซึ่งการต่อสู้เพื่อความเสมอภาค และเสรีภาพสำหรับผู้หญิงนั้นจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการถูกกดขี่ได้เลย หากไม่เปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมให้ผู้หญิงได้มีโอกาสทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้ชาย ดังนั้นผู้หญิงจึงควรรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชน สถานภาพและบทบาท รวมทั้งปลดปล่อยตัวเองจากความเป็นรอง

ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ถูกหล่อหลอมขึ้นมา เป็นสาเหตุให้ผู้หญิงต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา การที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะต่อสู้เพื่อความเสมอภาคนั้น เป็นเพราะทัศนคติและค่านิยมของสังคมได้ฝังรากลึกมากจนทำให้ผู้หญิงยอมรับสถานภาพที่ต่ำต้อยของตน สำหรับการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคในทัศนะของซีโมน ผู้หญิงต้องต่อสู้เพื่อผู้หญิงด้วยกัน ไม่ใช่เพื่อเข้าไปยึดตำแหน่งหน้าที่ของผู้ชาย แต่เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงส่วนใหญ่ เพื่อให้การกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบ และการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงหมดไปจากสังคม ตลอดจนเพื่อให้ผู้หญิงได้มีโอกาสในสังคมในฐานะมนุษย์คนหนึ่งอย่างเต็มความภาคภูมิใจเท่าเทียมกับผู้ชาย

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้หญิงอาจจะเฝ้ามองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอหรือด้อยกว่าผู้ชาย แต่ในทางกลับกันผู้หญิงเหล่านั้นก็สามารถที่จะเลือกปฏิบัติและต่อสู้เพื่อให้ตนเองมีความเสมอภาค เท่าเทียมและยืนหยัดได้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจได้เช่นกัน ซึ่งผู้ศึกษาจะนำแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนเป็นแนวทางในการคิดวิเคราะห์นวนิยายในประเด็นการต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยา และเล็งเห็นว่าหากใช้แนวคิดสตรีนิยมในสายนี้เป็นกรอบในการศึกษา จะช่วยให้ประเด็นในการศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยา

ในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัยกล่าวได้ว่าผู้หญิงนั้นล้วนแต่ถูกโครงสร้างสังคมซึ่งชายเป็นใหญ่เอารัดเอาเปรียบในหลาย ๆ แง่มุมของชีวิต นับตั้งแต่ความตึงเครียดทางจิตใจ การกีดกันทางเลือกในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการศึกษา รวมทั้งสภาพที่ผู้หญิงจำต้องอยู่ในฐานะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือขึ้นต่อผู้ชาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของการถูกกดขี่ของผู้หญิง และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม

นวนิยายเรื่องความรักของวัลยา เป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นบทบาทเด่นของตัวละครด้านการถกเถียงกันในทางความคิดเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงในทางความคิดดังกล่าวถือเป็นจุดสำคัญของเรื่อง โดยจะเห็นได้ชัดจากตัวละครหญิง คือ วัลยาและเตือนตา ส่วนตัวละครชาย คือ ไพจิตร ที่เป็นสะพานในการนำเสนอทัศนะเกี่ยวกับ ชีวิต ความรัก และความเสมอภาคทางเพศ และเนื่องด้วยนวนิยายเรื่องความรักของวัลยา เป็นนวนิยายที่สะท้อนภาพชีวิตของปัญญาชนชั้นกลางอย่างเป็นด้านหลัก ทั้งเรื่องจึงเต็มไปด้วยการอภิปรายและการโต้แย้งกันด้วยเหตุผลนานาและมุ่งเสนอเนื้อหาการสะท้อนภาพชีวิตของคนในสังคมสมัยช่วงทศวรรษ 2490 ซึ่งผู้ชายส่วนใหญ่มักมีความคิดที่ถือว่าผู้หญิงเป็นอะไรบางอย่างที่ต่ำต้อยกว่า และถือว่าภรรยาของเขาเป็นสมบัติส่วนตัวอย่างหนึ่ง และไม่มีสิทธิอิสระที่จะคิดจะทำอะไรได้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของผู้หญิงยุคใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและลุกขึ้นสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีสิทธิความ

เท่าเทียมในสังคมเทียบเท่ากับผู้ชาย นอกจากนี้นวนิยายเรื่องความรักของวัลยา ไม่ได้มีความหมายในทางผู้ชายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความรักที่มีต่อมวลมนุษยชาติ ความปรารถนาที่จะปลดปล่อยมนุษย์ออกจากกรงและกำแพงของจารีตประเพณีที่กักขังและหยุดยั้งไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาไปสู่สังคมที่ดีกว่าและเป็นสังคมที่ปราศจากการกดขี่ขูดรีดในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษากลับเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย 2) ผู้หญิงกับการต่อสู้ชีวิต และ 3) การยืนหยัดได้ด้วยตนเองของผู้หญิง

1. ผู้หญิงภายใต้อำนาจของผู้ชาย

สังคมไทยตั้งแต่โบราณกาลกล่าวได้ว่าเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่เหนือกว่าผู้หญิง ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ รวมถึงในหลากหลายแง่มุมของชีวิต ซึ่งในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาแฝงไปด้วยแนวคิดบทบาทของผู้หญิงทั้งในระบบครอบครัวและสังคม ซึ่งในระบบครอบครัวในฐานะสามีภรรยา จะเห็นได้ว่าผู้ชายมีความเป็นใหญ่เหนือผู้หญิง ทั้งด้านการปกครองและการปฏิบัติตน ดังตัวอย่าง

และด้วยเหตุนี้ เขาจึงแต่งงานกับเตือนตา เพราะว่าเตือนตาเป็นลูกสาวของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครองคนหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลในวงการเมืองปัจจุบันในสมัยนั้น แม้ฐานะจะไม่ร่ำรวยเท่าพ่อค้าใหญ่ หรือสกุลเดิมจะไม่สูงส่งเท่ากับพระยาพานทองเก่า ๆ แต่พ่อของเตือนตาเป็นคนมีอำนาจในปัจจุบัน ที่จะบันดาลสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างที่คนอื่น ๆ ไม่สามารถจะทำได้ โดยอาศัยร่ำรวยแห่งอิทธิพลของผู้เป็นพ่อตา เขาคิดว่าเขาอาจจะไต่บันไดทองแห่งชีวิตได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 22)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพจิตรไม่ได้ใช้ความรักหรือความรู้สึกในการเลือกคู่ครอง หากแต่เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองเป็นเหตุผลหลักในการเลือก ซึ่งเป็นความพึงพอใจของเขาเป็นฝ่ายหลัก ส่วนเตือนตาจำต้องยินยอมในการเป็นภรรยาของไพจิตรไปโดยปริยาย ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวเป็นเพราะความต้องการ อยากได้ อยากมีความมั่นคงในชีวิตของไพจิตรเอง โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของเตือนตา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้ชาย อีกทั้งยังต้องตกอยู่ภายใต้ผู้อื่น อันเนื่องมาจากผู้ชายเป็นผู้กระทำและควบคุมอยู่เสมอ นอกจากนี้ผู้หญิงยังถูกกำหนดความเป็นอิสระในตัวเอง และต้องปฏิบัติตามความต้องการของบิดามารดาหรือเรียกได้ว่า การคลุมถุงชน ซึ่งมีมาแต่โบราณกาล ดังตัวอย่าง

เมื่อไพจิตรผ่านเข้ามาในชีวิต แม้ความสนิทสนมจะไม่ได้มีมาก่อนการแต่งงาน เธอก็ได้เตรียมใจรักเขาเท่าที่หัวใจของผู้หญิงคนหนึ่งจะรักผู้ชายได้ แม่และพ่อของเธอก็ไม่ได้รักกันมาก่อน ที่แต่งงานกันก็เพราะผู้ใหญ่จัดการ และชีวิตในครอบครัวก็ราบรื่นเป็นสุขดีอยู่ เธอก้าวเข้าสู่การแต่งงานด้วยลักษณะคล้าย ๆ คนฝันพร้อมด้วยความภาคภูมิใจที่จะรักและเสียสละเพื่อผู้ชายคนหนึ่ง ที่ชีวิตของเธอขึ้นแก่เขาทั้งหมด

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 25)

การกระทำของเตือนตาที่เธอยอมแต่งงานกับไพจิตรตามความต้องการของบิดามารดา สะท้อนให้เห็นถึงการคลุมถุงชนของคนในอดีต ถึงแม้เตือนตาและไพจิตรจะไม่ได้มีความรักกันมาก่อนแต่งงาน แต่เธอก็พร้อมที่จะรักและเสียสละเพื่อไพจิตรเท่าที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะทำได้ และเนื่องด้วยการแต่งงานเป็นความต้องการของไพจิตรเป็นหลักที่ต้องการไต่เต้าให้ตนเองมีชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยเพราะบิดาของเตือนตานั้นคือหนึ่งในคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองและยังมีอิทธิพลในวงการ

การเมือง ด้วยเหตุนี้ไฟจิตรจึงต้องการแต่งงานกับเดือนตา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงต้องเป็นรองผู้ชาย และตกเป็นฝ่ายที่ด้อยกว่าผู้ชายเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เดือนตารู้สึกนึกคิดและเข้าใจว่าผู้หญิงในฐานะภรรยาจะต้องมีหน้าที่ดูแลปรนนิบัติต่อสามีและบุตร รวมทั้งการเป็นแม่บ้านที่ดีเพียงเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ขณะที่แม่ นั่งคอยพ้ออยู่อย่างเงียบ ๆ และอดทน แม่ไม่เคยพูดและไม่เคยบ่นไม่เคยถามว่าเหตุใดจึงกลับค้ำมิด พ่อไม่เคยทำอะไรในบ้านเลย บางทีไม่รู้ด้วยซ้ำว่าคนใช้ในบ้านมีกี่คน เสื้อผ้าที่ใส่อยู่ที่ไหน ทุกสิ่งทุกอย่างแม่จัดเสร็จเรียบร้อย นี่คือชีวิตของลูกผู้หญิง เดือนตาคิด การเป็นแม่บ้าน การปฏิบัติตัวและลูก และก็เท่านั้นเอง

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 24)

จากการที่มารดาของเดือนตามีหน้าที่ดูแลปรนนิบัติสามี และเป็นแม่บ้านที่ดีอย่างผู้หญิงทั่วไป ซึ่งต้องทำหน้าที่ดูแลทุกสิ่งทุกอย่างภายในบ้าน ทั้งงานบ้านและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในทุกส่วนของบ้าน ในขณะที่สามีหรือบิดาของเดือนตาจะมุ่งไปที่การทำงานนอกบ้าน และไม่เคยสนใจสภาพความเป็นอยู่ภายในบ้าน ทำให้เดือนตารู้สึกนึกคิดถึงการเป็นภรรยา อันมีหน้าที่เพียงการเป็นแม่บ้านและการปรนนิบัติต่อสามีและบุตรเพียงเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย และถูกกำหนดความเป็นอิสระในตัวเองอีกเช่นกัน และยังสะท้อนตำแหน่งในสังคมสำหรับผู้ชายและผู้หญิงอีกด้วย ซึ่งพื้นที่ของผู้ชายในสังคมสมัยนั้นคือ พื้นที่สาธารณะหรือเป็นพื้นที่นอกบ้าน ส่วนพื้นที่ของผู้หญิงคือ พื้นที่ส่วนตัวหรือเป็นพื้นที่ในบ้านเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้หญิงในสังคมสมัยก่อนจึงมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะน้อยมาก นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องถูกนิยามความเป็นหญิงโดยผู้ชาย และต้องมีใจที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของผู้ชายอยู่เสมอ ดังตัวอย่าง

เดือนตารู้สึกว่าไฟจิตรได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เขากลายเป็นคนขริบและหงุดหงิด และกลับบ้านผิดเวลาเสมอ และบางเวลาเมื่อกลับมาบ้าน เขาก็แต่งตัวออกไปอีก กว่าจะกลับก็ดึกดื่น เดือนตาเก็บความรู้สึกนี้ไว้เงียบ ๆ ตามนิสัยแห่งการอดทนและยอมจำนนของเธอ

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 54)

เดือนตาต้องยอมรับกับพฤติกรรมของไฟจิตรที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ชายที่มักเห็นได้ทั่วไปในสังคมไทย และเดือนตาด้อยยอมจำนนกับการอดทนและรองรับพฤติกรรมดังกล่าวของฝ่ายชาย ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงนัยยะความเป็นผู้หญิง กล่าวคือ การมีความใจเย็น อดทนอดกลั้นและเก็บความรู้สึกต่าง ๆ ไว้กับตัวเอง เพื่อประคับประคองความสัมพันธ์ให้ก้าวไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะทำได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้ชายที่อยู่เหนือผู้หญิง โดยปฏิบัติต่อผู้หญิงในฐานะราวกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังไม่ให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะภรรยา หรือกล่าวได้ว่าผู้หญิงถูกผู้ชายมองว่าเป็นอื่น ดังตัวอย่าง

แต่ไฟจิตรกลับบ้านดึก ๆ เสมอ และดูเขาไม่มีความสนใจที่จะสนทนากับเธอเลย บางทีเขาก็จะมึนงงมาก เธอคิด แต่เขาควรจะพูดจากับเธอบ้าง ทำไมเขาถึงได้ทำตัวราวกับเธอเป็นคนแปลกหน้าหรือไม่ก็คล้ายกับว่าเธอได้กลายเป็นอะไรบางอย่างที่ใสและโปร่งเหมือนแก้วที่มองผ่านไปไม่ได้โดยไม่เห็น ? ค็นั้นไฟจิตรกลับบ้านดึกตามเคย เดือนตาคอยเขาจนกระทั่งกลับ ทั้ง ๆ ที่เพลียและเวียนศีรษะและ

อยากจะอาเจียนอยู่ตลอดเวลา เธอยืมให้เขาเมื่อเขาโผล่ประตูเข้ามา แต่ไฟจิตร์เลี้ยงสายตาของเธอทำ
เป็นไม่เห็น

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 55)

จะเห็นได้ว่าไฟจิตร์มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแต่เดิมไฟจิตร์ปฏิบัติต่อภรรยาด้วยความสุภาพ อ่อนโยนและ
ละมุนละม่อม แต่เมื่อเวลาผ่านไปช่วงหนึ่งเขากลับไม่มีความสนใจใยดีกับเดือนตา และไม่มีแม้แต่บทสนทาระหว่างสามี
ภรรยาอย่างที่ควรจะเป็น แต่เดือนตาก็ยังคงคิดถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปในแง่บวกต่อตัวสามีของเธอ
แต่พฤติกรรมดังกล่าวก็ทำให้เดือนตารู้สึกน้อยใจและตัดพ้อกับตัวเอง เนื่องจากไฟจิตร์ทำกับเธออย่างกับคนแปลกหน้า
และโดนมองข้ามไปอย่างกับไม่มีตัวตน แต่ทั้งนี้เดือนตาก็ยังจำยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของสามีอย่างไม่มีทางขัดขืนใด ๆ
ซึ่งการที่ผู้หญิงจำยอมอยู่ในสภาพที่ถูกละทิ้งหรือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในฐานะภรรยา โดยไม่ลุกขึ้นมาแสดงจุดยืนหรือ
เลือกทางที่ตนมีความสุขนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำและควบคุมโดยผู้ชาย อีกทั้งยังถูกลดฐานะเสมือน
เป็นคนนอกหรือเป็นผู้อื่นเมื่อเธอหมดประโยชน์ต่อผู้ชาย

นอกจากนี้ผู้หญิงยังเป็นฝ่ายที่ต้องตกอยู่ในกฎเกณฑ์ของผู้ชาย อยู่ภายใต้อำนาจทั้งทางความคิดและการกระทำ
ของผู้ชาย ดังที่เดือนตารู้สึกอึดอัดในใจและต้องการจะพูดในสิ่งที่เธอรู้สึก แต่กลับกลายเป็นว่าเธอต้องหยุดความคิด
นั้นลง เมื่อไฟจิตร์ใช้คำพูดและกิริยาท่าทางทำร้ายความรู้สึกเธออย่างเย็นชา ดังตัวอย่าง

“คุณพี่คะ” เธอเรียกเขาด้วยเสียงเล็ก ๆ เดือนตาเรียกเขาว่าคุณพี่ตลอดมา ตั้งแต่แต่งงานกันมือของไฟจิตร์
ที่เอื้อมมาหยุดชะงัก

“ทำไม?”

“เดือนตารู้สึกตัวไม่ค่อยสบาย” มือของเธอซ้อนกันในท่าพนมแนบอยู่ระหว่างหมอนกับแก้ม ใบหน้าของเธอ
ซีดกว่าธรรมดา

“แล้วไงล่ะ?” เขาพูดอย่างไม่มีกะจิตกะใจ

เดือนตารู้สึกเหมือนมีก้อนอะไรมาจุกที่คอหอยทำให้เธอพูดไม่ออก

“เป็นอะไรไปล่ะ” เสียงของเขาอ่อนลงไปนิด “จะให้เรียกหมอใหม่พรุ่งนี้จะได้โทรศัพท์เรียกมา”

“คงไม่เป็นอะไรหรอกหรอก นอกจาก...”

“ไม่มากก็ต้องหมอ มาที่ก็เสียสตาจค์แยะ” เขาถอนใจ “เออมันยุ่งกันดีจัง”

ใบหน้าของเดือนตาขาวซีดกว่าปกติ ไม่ได้สีแดงความเปลี่ยนแปลงอันใดออกมาให้เห็น แต่ในแวตตามี
ประกายของความหวาดและเจ็บปวด

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 56-57)

คำพูดและการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเดือนตาเคารพและให้เกียรติสามี ทั้งการเรียกคำแทนว่า “คุณพี่” และ
การประพฤติปฏิบัติตนที่ดีในฐานะภรรยา อีกทั้งเก็บซ่อนความรู้สึกเจ็บปวดไว้ในจิตใจตนเองไม่ให้ไฟจิตร์รับรู้ถึงความรู้สึก
นั้น เพื่อไม่ให้เขาเกิดความระคายเคืองใจ แสดงให้เห็นว่าเดือนต่ายังคงเป็นผู้ประคับประคองความรักไม่ให้แตกร้างและจบ
ลง แต่ไฟจิตร์กลับมีพฤติกรรมที่เมินเฉย ไม่อยากรับรู้เรื่องราวความเป็นไปในชีวิตของภรรยา และมีแต่บั่นทอนความรู้สึก
อย่างไม่นึกถึงใจเดือนตาแม้แต่น้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจความเป็นผู้ชายทั้งในทางความคิดและการกระทำที่อยู่เหนือ
ผู้หญิง ส่งผลให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจและอารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างไม่มีข้อแม้

ระบบครอบครัวของสังคมไทยตั้งแต่อดีตนั้น ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงและเป็นเสาหลักของครอบครัว หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำของบ้าน ส่วนผู้หญิงก็ต้องเชื่อฟังและปรนนิบัติตามที่สามีต้องการ และหากมีบุตรก็ต้องทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน รวมทั้งปกป้องดูแลบุตรและดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้านด้วยเช่นกัน ซึ่งในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาจะเห็นได้ว่าผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้ชายอยู่เสมอ อาจด้วยรูปแบบความรักที่ผู้ชายมองว่าความรักคือหน้าที่ และเห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก โดยใช้อำนาจทางการเมืองมาเป็นส่วนเกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ ส่วนผู้หญิงมองว่าความรักคือทั้งชีวิต จึงไม่อยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค อีกทั้งเมื่อแต่งงานกันจึงเกิดการสูญเสียความเป็นอิสระที่แต่ละคนพึงมี ส่วนหน้าที่ที่ผู้ชายและผู้หญิงจะต้องปฏิบัติ แทนที่จะเป็นการร่วมชีวิตอย่างเสมอภาคแต่กลับทำให้วิถีชีวิตผู้หญิงต้องอยู่กับการดูแลบ้านและครอบครัว อีกทั้งถูกจำกัดให้อยู่กับความซ้ำซากจำเจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสกำหนดเอกลักษณ์ให้กับตนเอง และจำต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายอย่างสิ้นเชิง

2. ผู้หญิงกับการต่อสู้ชีวิต

การที่ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้ชาย ซึ่งมีความเป็นรองและด้อยกว่าผู้ชายอยู่เสมอเพราะผู้ชายเป็นผู้ควบคุมและกระทำต่อผู้หญิงนั้น จึงทำให้ความเป็นอยู่ของผู้หญิงถูกจำกัดความเป็นอิสระในตัวเอง ในขณะที่ผู้ชายมีเสรีภาพเหนือผู้หญิงมาโดยตลอด แต่ในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาไม่ได้แสดงให้เห็นภาพการถูกกดขี่ของผู้หญิงแต่เพียงด้านเดียว แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ชีวิตของผู้หญิงเพื่อต้องการจะหลุดพ้นและสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจดังตัวอย่าง

เดือนตาเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจอันบริสุทธิ์ ซื่อ และเรียบร้อย แต่ติดอยู่ในความเชื่อเก่า ๆ เมื่อเธอบอกว่า การแต่งงานไม่ควรจะหมายความว่า ผู้หญิงนั้นจะเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้ชายผู้เป็นผัว ผู้หญิงควรจะทำหน้าที่เป็นประโยชน์อย่างอื่นให้แก่สังคม ซึ่งตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วยคนหนึ่ง

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 121)

ดังที่วัลยากล่าวถึงเดือนตาข้างต้น เธอพยายามพูดเพื่อให้เดือนตาเห็นความสำคัญของตัวเอง ไม่ให้ยึดติดอยู่กับความเชื่อเก่า ๆ ในการครองเรือน และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้หญิงที่ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้ชายหรือผู้เป็นสามีเพียงเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถสร้างความเท่าเทียมให้ตนเองเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจได้ด้วยการมีงานทำ หรือการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมนอกเหนือจากการทำงานภายในบ้านและคอยปรนนิบัติสามี ทั้งนี้เพื่อทำให้ผู้หญิงสามารถพึ่งพาตนเองได้ และรับผิดชอบชีวิตตัวเองได้ในที่สุด นอกจากนี้วัลยายังแสดงมุมมองสิทธิความเป็นผู้หญิง เพื่อสร้างจุดยืนของผู้หญิงให้เกิดความเท่าเทียมกับผู้ชายในสังคม ดังตัวอย่าง

ความคิดที่ว่า ผู้หญิงเราทำอะไรไม่ได้นั้นเป็นความคิดเก่า” วัลยาพูดด้วยเสียงเรียบ ๆ แต่จริงจัง “เมื่อก่อนนี้สมัยดิฉันยังเป็นเด็ก ๆ ผู้หญิงที่เข้าเรียนมหาวิทยาลัยก็มีคนว่า แต่เดี๋ยวนี้มีผู้หญิงเป็นแพทย์ เป็นครู และทำงานอื่น ๆ อีกมากมาย และการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยก็เป็นของธรรมดาไปแล้ว คุณเห็นไหมว่าความเปลี่ยนแปลงมีมาเรื่อย ๆ แต่ทุกวันนี้ก็ยังมีคนคิดอย่างเก่า ๆ อยู่นั่นเอง จะเรียนไปเท่าไรก็ไม่พินเปลอยู่นั่นเอง การเรียนและการทำงานมิได้หมายความว่าผู้หญิงจะต้องไม่มีความรักและการแต่งงาน แต่ความรักนั้นไม่ใช่ของผูกขาดสำหรับใครคนหนึ่ง ในฐานะที่เกิดมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เราต้องรักและทำงานให้แก่สังคมด้วย

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 121-122)

ความคิดเก่าที่ว่าผู้หญิงทำอะไรไม่ได้ นั่นถือได้ว่าเป็นความคิดหัวโบราณ ซึ่งปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากในอดีตมีค่านิยมที่ผู้หญิงต้องอยู่กับบ้านและทำงานบ้านทุกสิ่งทุกอย่าง ดังที่ว่า “อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน” แต่ในปัจจุบันผู้หญิงสามารถทำตามความต้องการของตัวเองได้ทั้งด้านการเรียนและการทำงาน โดยไม่จำเป็นต้องผูกขาดหรือหมดสิทธิ์เมื่อมีความรักและได้แต่งงานไปแล้ว หากแต่ผู้หญิงสามารถทำงานและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งหากมีความรักก็ควรเป็นความรักที่เท่าเทียมและเป็นความรักที่ต่างฝ่ายต่างมีเสรีภาพทางความคิดและการกระทำ รวมถึงมีความเสมอภาคระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย ดังตัวอย่าง

ดิฉันคิดว่า ความรักอย่างเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายจะไม่ได้ ถ้าฝ่ายหนึ่งอยู่เหนือฝ่ายหนึ่งทางเศรษฐกิจ และภูมิศาสตร์ของอีกคนหนึ่งไว้โดยสิ้นเชิง

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 122)

วัลยาได้กล่าวกับเตือนตาเพื่อให้เตือนตาตระหนักเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของตนเองในฐานะภรรยา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงควรเปลี่ยนแปลงค่านิยมให้มีอิสระทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้ชาย โดยไม่เพียงแต่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายเพียงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้หญิงปลดปล่อยตัวเองจากความเป็นรองและสามารถพัฒนาตนเองให้มีสิทธิ์มีเสียงในการกำหนดความสัมพันธ์และวิถีชีวิตอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย อีกทั้งยังมีการต่อสู้ขัดขืนด้วยการนิ่งเงียบต่อผู้ชาย ดังที่เตือนตาไม่ตอบโต้ไพจิตร แต่ใช้กิริยาอาการเพื่อแสดงออกถึงการขัดขืน และไม่ปฏิบัติตามสามีอย่างเช่นเคย ดังตัวอย่าง

เมื่อไพจิตรกลับจากที่ทำงานวันนั้น เขาพบเตือนตามาอยู่ที่บ้านแล้ว และเขาประหลาดใจเตือนตาไม่ได้เข้ามาในห้องนอนเดิม เธออยู่ในห้องข้าง ๆ ซึ่งเป็นห้องเก็บของ เขาทัก “กลับมาแล้วหรือ” เตือนตาไม่ตอบ แต่จ้องเบ่งเข้าไปในดวงตาของเขา เหมือนอย่างจะบอกว่า การที่ร่างของเธอปรากฏอยู่ในบ้านนั้นเป็นการตอบคำถามนั้นเสร็จในตัว และอันที่จริงก็ไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามเช่นนั้นให้ฟุ่มเฟือยเลย

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 128)

เมื่อเตือนตาโดนทำร้ายความรู้สึกจนถูกเก็บสะสมเป็นเวลานาน จึงทำให้เธอมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และแสดงความขัดขืนต่อไพจิตรโดยการไม่พูดคุยหรือสนทนาด้วย แต่จะใช้การนิ่งเงียบและแสดงกิริยาอาการเพื่อเป็นคำตอบ ดังที่ว่า “เตือนตาไม่ตอบ แต่จ้องเบ่งเข้าไปในดวงตาของเขา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงได้ลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวต่อสู้เปลี่ยนแปลงตนเองจากความไม่เท่าเทียมและการเป็นผู้ถูกกระทำให้เกิดความเป็นอิสระ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายอีกต่อไป นอกจากนี้เตือนตายังใช้คำพูดตอบโต้อำนาจของไพจิตร เพื่อหวังจะปลดปล่อยตนเองออกจากความเป็นรองทั้งทางความคิดและการกระทำ ดังตัวอย่าง

อ้า...อ้า...เธอตัดสินใจแน่นอนแล้วหรือ” เขาขำเล็งดูหน้าเธอแวบหนึ่งแล้วหลบสายตา เขาเป็นคนที่มีปฏิภานดี เมื่อเหตุการณ์มันเปลี่ยนแปลงไป เขาก็แสดงบทบาทของสุภาพบุรุษ “อันที่จริงยังมีเวลาที่เรอาจจะคิดกันอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจลงไป”
“คุณได้พูดเรื่องนี้ขึ้นก่อน หวังว่าคงจำได้ และเดี๋ยวนี้ดิฉันถามว่า คุณต้องการเช่นนั้นใช่ไหม การคิดอย่างรอบคอบหรือไม่เป็นหน้าที่ของคุณ

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 129)

เหตุการณ์ดังกล่าวเตือนตาได้พูดคุยกับไฟจิตรถึงเรื่องการหย่าและแยกทางกัน ซึ่งไฟจิตรรู้อยู่แก่ใจว่าเตือนตามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งความคิดและการกระทำ เขาจึงพยายามควบคุมสถานการณ์ให้มีความปกติอย่างเช่นเคย แต่เตือนตาได้ใช้คำพูดตอบโต้เพื่อเน้นย้ำการกระทำและความต้องการที่ผ่านมาจากไฟจิตร เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเธอพร้อมที่จะแยกทางกับไฟจิตร และไม่อาจจะร่วมชีวิตกับไฟจิตรต่อไปได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเกิดการต่อสู้ขัดขืนโดยใช้คำพูดตอบโต้เพื่อยืนยันถึงควมมีอิสระของตนเอง และต่อสู้เปลี่ยนแปลงตนเองจากสภาพที่เป็นเพียงวัตถุให้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้เตือนตายังใช้คำพูดตอบโต้เชิงเย้ยหยันเพื่อปลดปล่อยตนเองออกจากความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ในฐานะสามีภรรยา ดังตัวอย่าง

เธอก็รู้อยู่แล้วว่า การอยู่ร่วมกันต่อไปเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ แต่มิได้หมายความว่า ทั้งนี้ ฉันสิ้นความรู้สึกอันดีที่มีต่อเธออย่างเด็ดขาด ฉันยังมีความปรารถนาดีต่อเธอเสมอ”

“คุณพูดเพราะมากค่ะ คุณไฟจิตร” เธอพูดอย่างเย้ยหยัน “แต่ดิฉันชินต่อคำไพเราะที่ว่างเปล่ามันเสียแล้ว และขอคุณอย่าได้พยายามใช้วิธีนี้ต่อไปอีกเลย เสียแรงสมองที่คอยคิดหาถ้อยคำและเสียน้ำลายเปล่า ฟรุ้งนี้ดิฉันจะไปที่สถานทูต และทำหนังสือหย่า และจดทะเบียนการหย่าให้เสร็จเรียบร้อย คุณจะเป็นอิสระที่จะทำอะไรตามความปรารถนาของคุณต่อไป

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 130)

เมื่อไฟจิตรเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เขาก็แสดงบทบาทของความเป็นผู้ชายโดยการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไพเราะมาพูดคุยกับเตือนตา แต่แล้วเตือนตาได้ตอบโต้ไฟจิตรด้วยคำพูดเชิงเย้ยหยัน และมีความรู้สึกเอือมระอากับการกระทำของไฟจิตร โดยใช้คำพูดที่แสดงถึงความรู้สึกสุดความอดทน และความปรารถนาที่จะระบายความไม่พอใจที่มีต่อสามีของตนเองออกไป อีกทั้งยังต่อสู้ขัดขืนด้วยการยึดมั่นในความคิดคือการจดทะเบียนหย่า เพื่อความเป็นอิสระของบุคคลทั้งสองฝ่ายต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงได้ต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพไม่ให้เกิดการถูกกดขี่ การเอาวัดเอาเปรียบ และเพื่อกำหนดให้ตนเองได้มีโอกาสทางสังคมในฐานะมนุษย์คนหนึ่งอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย รวมทั้งต่อสู้เพื่อความเสมอภาคและปลดปล่อยตนเองจากความเป็นรองสู่การยืนหยัดได้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจ

การต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงมีหลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้วิธีการเหล่านี้อาจเป็นเพียงการขัดขืนชั่วคราวหรือการขัดขืนอย่างถาวรขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งทั้งภายในจิตใจและร่างกายของตัวผู้หญิงเอง ในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาจะเห็นได้ว่าผู้หญิงพยายามต่อสู้ขัดขืนเพื่อการปลดปล่อยตนเองจากความเป็นรอง การถูกกดขี่ การถูกเอาวัดเอาเปรียบทั้งทางความคิดและการกระทำ รวมถึงการเป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้ชาย โดยผู้หญิงลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองจากสภาพที่เป็นด้อยและเป็นเพียงวัตถุสิ่งของในสังคมให้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เลือกทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชายด้วยกัน อีกทั้งเพื่อกำหนดความหมายแก่ตนเองให้เป็นคนที่มีอิสระและสามารถทำงานให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ซึ่งการต่อสู้ขัดขืนมีทั้งวิธีการนิ่งเงียบ การยืนหยัดถึงควมมีอิสระของตนเองทั้งในทางเศรษฐกิจและการใช้ชีวิตโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ชาย รวมถึงการขัดขืนโดยการตอบโต้ด้วยคำพูดเพื่อแสดงความรู้สึกให้ผู้ชายได้รับรู้ ทั้งนี้วิธีการต่อสู้ขัดขืนดังกล่าวจึงทำให้ผู้หญิงมีความเข้มแข็ง และมีจิตใจที่แข็งแกร่งเพื่อต่อสู้กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตต่อไป

3. การยืนหยัดได้ด้วยตนเองของผู้หญิง

การต่อสู้ขัดขืนเพื่อความเสมอภาคและเสรีภาพของผู้หญิงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมให้มีโอกาสและมีอิสระในการพัฒนาตนเอง รวมถึงทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้ชาย ในนวนิยายเรื่องความรัก

ของวัลยาจะเห็นได้ว่าการต่อสู้ชีวิตของผู้หญิงด้วยวิธีการต่าง ๆ ทำให้ผู้หญิงมีความเป็นอิสระและสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองเพื่อเผชิญกับความเป็นจริงในสังคมอย่างเข้มแข็งและมั่นคง ดังตัวอย่าง

“เสียใจที่ไม่ได้ไปเยี่ยม งานมันยุ่งตลอดเวลา” เขาพูดต่อไป พยายามให้น้ำเสียงฟังอ่อนโยน
 “ก็ไม่จำเป็นอะไรนี่คะ” เธอตอบเสียงเรียบและธรรมดาจนเขาอดแปลกใจไม่ได้
 “สบายดีแล้วหรือ” เขาถาม
 “สบายดี...ดีมากทีเดียว” เธอตอบและเน้นเสียงประโยคสุดท้ายหนัก “คุณว่างไหมคะ ดิฉันมีเรื่องจะพูดด้วย”
 คำว่าคุณพี่และน้องหายไปจากคำแทนชื่อที่เตือนตาเคยใช้

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 128-129)

ในขณะที่เตือนตารักษาดัวอยู่ที่คลินิก ไฟจิตรไม่เคยไปเยี่ยมเธอเลย โดยให้ข้ออ้างว่ายุ่งกับงานตลอดเวลา แต่เมื่อสถานการณ์ในขณะนั้นและพฤติกรรมของเตือนตาได้เปลี่ยนแปลงไปจนไฟจิตรรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงนั้น เขาจึงใช้ถ้อยคำในการพูดที่ไพเราะ แต่แล้วเตือนตากลับไม่ได้รู้สึกกับไฟจิตรในฐานะสามีเหมือนอย่างเคย อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเฉยชาอย่างไร้เยื่อใยผ่านคำพูดอีกเช่นกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการใช้คำแทนชื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังดูห่างเหินราวกับไม่ใช่สามีภรรยาที่กัน ซึ่งจากประโยคที่ว่า “ก็ไม่จำเป็นอะไรนี่คะ” และ “สบายดี...ดีมากทีเดียว” แสดงให้เห็นถึงการย่ำว่าเตือนตาสามารถใช้ชีวิตได้ด้วยตนเองและไม่จำเป็นต้องพึ่งพาไฟจิตรอีกต่อไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพและสามารถกำหนดความหมายและคุณค่าให้กับตนเอง จนนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและสร้างจุดยืนให้ตนเองอย่างมั่นคงต่อไป นอกจากนี้การถูกกดขี่และเป็นผู้ถูกกระทำภายใต้อำนาจของผู้ชายยังเป็นตัวผลักดันให้ผู้หญิงพยายามปลดปล่อยตนเองจากความไม่เท่าเทียมเพื่อสร้างความสำเร็จและการดำรงอยู่ในสังคมได้ด้วยตนเอง ดังตัวอย่าง

เตือนตาออกจากคลีนิคกลับบ้านในสภาพจิตใจที่มีได้เป็นเตือนตาคนเก่า น้ำตาและความเจ็บปวดทั้งหมดที่ได้อันเกิดขึ้น ได้ผ่านไปอย่างที่จะไม่มีสิ่งใดมาทำให้ได้มากกว่านั้นอีก ระยะเวลาวิกฤตทางจิตใจได้ผ่านไปแล้ว และเธอก็ยังมีชีวิตอยู่ได้ มันก็เท่านั้นเอง เธอคิดและบังเกิดความเข้มแข็งขึ้นอย่างประหลาด บทเรียนของชีวิตที่เธอซื้อด้วยราคาแพงนี้มีได้เป็นของเสียเปล่า มันทำให้เธอเข้าใจความเป็นจริง และความขัดแย้งของชีวิตได้เป็นอย่างดี

(ความรักของวัลยา, 2548, หน้า 123)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเตือนตามีสภาพจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยทิ้งกรอบความเป็นเตือนตาคนเก่า ทั้งน้ำตาและความเจ็บปวดให้ผ่านไปกับอดีต และก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในจิตใจ ทั้งยังสามารถฝ่าฟันวิกฤตมาได้ด้วยตัวเอง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เธอเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตมากยิ่งขึ้น โดยสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงเมื่อได้รับความรุนแรงทางจิตใจหรือเป็นผู้ถูกกระทำโดยผู้ชายอยู่เสมอ ในยามที่ถึงจุดสูงสุดของความอดทนจะทำให้เธอเมินเฉยต่อสิ่งนั้น ๆ และเกิดความเข้มแข็งขึ้นแทนที่ความเจ็บปวดภายในจิตใจ จนสามารถเรียนรู้เรื่องราวของชีวิตและเข้าใจความเป็นจริงได้เป็นอย่างดี ซึ่งนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองให้มีสิทธิมีเสียงในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและมีความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชายได้อย่างสิ้นเชิง

การที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย ทั้งการถูกกดขี่ การไม่มีอิสระในตนเอง การเป็นผู้ถูกกระทำ หรือแม้กระทั่งการได้รับความเจ็บปวดภายในจิตใจ ซึ่งความเป็นรองของผู้หญิงเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่อย่างกว้างขวาง แม้จะน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยที่ผ่าน ๆ มา ทั้งนี้เป็นเพราะโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ผู้ชายยังเป็น

ใหญ่ ค่านิยมในสังคมที่ครอบงำให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้อำนาจผู้ชายเป็นมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ค่านิยมในสังคมส่วนใหญ่ มองว่าผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน เลี้ยงลูก มีบทบาทสำคัญในครอบครัว หรือถ้าผู้หญิงทำงานนอกบ้านก็ต้องกลับมาทำงานในบ้านด้วยอีกเช่นกัน ความไม่เสมอภาคที่เกิดขึ้น เหล่านี้จึงส่งผลให้ผู้หญิงต้องลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวต่อสู้และเรียกร้องสิทธิเปลี่ยนแปลงสถานภาพเพื่อไม่ให้เป็นด้อยกว่าผู้ชาย ทั้งนี้เพื่อให้อยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันในสังคมระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย จนสามารถกำหนดความหมายให้กับตนเอง และดำรงชีวิตได้โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้ชายอีกต่อไป หรือกล่าวได้ว่าการต่อสู้ขจัดขึ้นของผู้หญิงด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้หญิงสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองและพร้อมต่อสู้กับความเป็นจริงได้ในที่สุด

กล่าวย้อนไปในอดีตผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย ไม่มีสิทธิและเสรีภาพอย่างที่ควรจะได้รับ ถูกกดขี่ข่มเหงและเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยเฉพาะชาติตะวันตกดังที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องความรักของวัลยาที่มีภาพแทนของผู้หญิงที่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจและการควบคุมของผู้ชาย รวมไปถึงการสร้างความมั่นคงในพื้นที่ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายเหล่านี้ เมื่อก่อตัวนานเข้าจนถูกเก็บสะสมเป็นเวลานาน จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งได้ลุกขึ้นมาต่อสู้ ซึ่งการต่อสู้เหล่านี้เป็นทั้งปัจเจกชนและการต่อสู้เป็นขบวนการ เพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม อีกทั้งเพื่อเรียกร้องสิทธิในการทำงาน การประกอบอาชีพของผู้หญิงและให้มีการรับรองสภาพความเป็นผู้หญิงที่ดีขึ้น โดยผู้หญิงต่างร่วมมือกันต่อสู้เพื่อสิทธิที่เท่าเทียมและเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการผลักดันให้ตระหนักในสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการต่อสู้ขจัดขึ้นของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยา ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน ผลการศึกษาพบว่าในสังคมสมัยช่วงทศวรรษ 2490 นั้น ระบบความสัมพันธ์รูปแบบสามีภรรยา ผู้ชายจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงโดยจะเห็นแก่ประโยชน์และความพึงพอใจส่วนตัวเป็นหลัก ทั้งความสุขสบายใจ แนวทางการดำเนินชีวิต และหมายรวมไปถึงหน้าที่การงานทั้งในปัจจุบันไปจนถึงอนาคต ซึ่งผู้หญิงหรือผู้เป็นภรรยาจำเป็นต้องปฏิบัติตามคล้อยตามและปรนนิบัติสามีอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เนื่องด้วยผู้หญิงมีอำนาจทางเศรษฐกิจในสังคมที่ด้อยกว่าผู้ชาย และถูกกำหนดบทบาทให้มีหน้าที่ดูแลลูก ปรนนิบัติสามี และทำงานบ้านเพียงเท่านั้น ซึ่งงานบ้านเป็นงานที่ไม่ได้รับค่าจ้าง ตอบแทนเป็นงานที่ไม่ได้รับเกียรติ และถูกมองว่าเป็นงานที่ด้อยกว่า อีกทั้งการทำงานอยู่บ้านเพียงอย่างเดียวทำให้ผู้หญิงไม่มีรายได้ จึงทำให้ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเลี้ยงดูจากผู้ชาย ทั้งนี้ผลจากการที่ผู้หญิงไม่ได้รับเกียรติจากผู้ชายผู้เป็นสามี ผู้หญิงเหล่านี้จึงพยายามต่อสู้ขจัดขึ้นและระบายความไม่พอใจด้วยวิธีการต่าง ๆ

การต่อสู้ขจัดขึ้นของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยาปรากฏให้เห็นว่าผู้หญิงพยายามต่อสู้ขจัดขึ้นอย่างหลากหลายวิธี เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาวะความเป็นรองและจากอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นวิธีการนิ่งเงียบ การยืนหยัดถึงความมีอิสระของตนเองทั้งในทางเศรษฐกิจและการใช้ชีวิตโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ชาย รวมถึงการขจัดขึ้นโดยการตอบโต้ด้วยคำพูดเพื่อแสดงความรู้สึกให้ผู้ชายได้รับรู้ถึงความไม่พอใจต่อการกระทำทั้งหลายที่ผ่านมา เพื่อปลดปล่อยตนเองจากความไม่เป็นรอง การถูกกดขี่ การถูกเอาใจเขามาใส่ใจเราทั้งทางความคิดและการกระทำ ตัวอย่างเช่นตัวละครหญิง “เตือนตา” ได้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองจากสภาพที่เป็นด้อยและเป็นเพียงวัตถุให้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการใช้คำพูดตอบโต้ให้จิตร์ผู้เป็นสามีในการยืนยันที่จะจดทะเบียนการหย่าเพื่อความเป็นอิสระของทั้งสองฝ่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอย่างเท่าเทียม

การที่ผู้หญิงลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองดังกล่าว เพื่อเป็นการปลดปล่อยตนเองจากความเป็นรอง และเพื่อให้อยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในสังคม ทำให้ผู้หญิงสามารถกำหนดความหมายให้กับตนเองและดำรงชีวิตได้โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้ชายอีกต่อไป อีกทั้งสามารถพึ่งพาตัวเองได้และรับผิดชอบชีวิตตนเองได้ในที่สุด และจะเห็นได้ว่าตัวละครหญิงอย่างเดือนตาได้ทิ้งกรอบความเป็นเดือนตาคนเก่า ทั้งความเจ็บปวดทั้งหลาย โดยเก็บเรื่องราวชีวิตคู่ของตนกับไพจิตรที่ผ่านมาเป็นบทเรียนเตือนใจ เพื่อพร้อมที่จะก้าวข้ามอุปสรรคและต่อสู้กับความเป็นจริงด้วยตนเองและสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองต่อไป

ดังนั้นจากการศึกษาการต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยา โดยใช้แนวคิดทฤษฎีสตรีนิยม สายถอนรากถอนโคนมาช่วยในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ผู้หญิงมีสภาพเป็นรองกว่าผู้ชาย ทำให้พบว่าการที่ผู้หญิงมีลักษณะเป็นด้อยกว่าและต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายนั้น เนื่องมาจากค่านิยมทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ที่เป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่แต่ละเพศมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้ชายและผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ยังพบว่าภายใต้สังคมไทยนั้นผู้หญิงยังเป็นเพศที่ถูกกดขี่ และถูกทำให้อยู่ในสภาวะที่เป็นเพียงผู้ถูกกระทำโดยผู้ชาย ผู้หญิงจึงต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพตนเองและกำหนดความมีตัวตนให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงพัฒนาเสรีภาพให้มีสิทธิ์มีเสียงเทียบเท่าผู้ชาย และสามารถยืนหยัดพร้อมที่จะเผชิญกับความเป็นจริงด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจเท่าเทียมกับผู้ชาย ซึ่งการศึกษาการต่อสู้ขัดขืนของผู้หญิงในเรื่องความรักของวัลยาสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยาย “ลับแล, แก่งคอย” ของ ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย (2554) โดยศึกษาสถานภาพและบทบาทของแม่ตามแนวคิดสตรีนิยมรวมถึงกลวิธีการต่อรองเพื่อปลดปล่อยตัวเองจากอำนาจปิตาธิปไตย ผลการศึกษาสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายพบว่าในสังคมไทยเพศหญิงเป็นเพศที่ถูกทำให้อยู่ในสภาวะที่ตกเป็นรองอยู่ตลอดเวลา และยิ่งตกเป็นรองมากยิ่งขึ้นเมื่อผู้หญิงได้เปลี่ยนสถานภาพและบทบาทเป็นเมียและแม่ตามลำดับ และแม้ว่าจะมีการพยายามต่อรองและต่อสู้กับอำนาจปิตาธิปไตยเช่นไร ผู้หญิงก็ยังยินยอมที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจปิตาธิปไตยนั้น ทางเดียวที่จะทำให้ผู้หญิงไม่อยู่ภายใต้อำนาจปิตาธิปไตยจากผู้ชาย คือการทำความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงเสียใหม่ และลบล้างค่านิยมที่เป็นมายาคติเดิมทิ้งไป ซึ่งทำได้ยากเมื่อสังคมไทยถูกปลูกฝังความคิดในเรื่องนี้มาอย่างยาวนาน และยังสอดคล้องกับบทความเรื่องผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของอุทิศ เหมะมูลของ สรยา รอดเพชร และคณะ (2561) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของ อุทิศ เหมะมูลจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ลับแล, แก่งคอย ลักขณ์อาลัย และจตุติ ผลการศึกษาสรุปได้ว่านวนิยายของอุทิศ เหมะมูลทั้ง 3 เรื่องได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและปิตาธิปไตยใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ผู้หญิงภายใต้อำนาจปิตาธิปไตย และผู้หญิงกับการขัดขืนอำนาจปิตาธิปไตย ซึ่งพบว่าผู้หญิงที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ ทำให้ต้องพึ่งพาการเลี้ยงดูจากสามี ต้องอดทนต่อการดูถูกของสามี และด้วยชาติกำเนิดที่เป็นคนอีสานและคนต่างด้าวถูกมองว่าต่ำต้อยกว่า ทำให้ไม่ได้รับการให้เกียรติจากผู้ชายในครอบครัว ตัวละครหญิงเหล่านี้จึงพยายามแสดงการขัดขืนและระบายความไม่พอใจผ่านวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอำนาจปิตาธิปไตยนั้นยังคงแฝงตัวอยู่ในระบบคิดของสังคม วัฒนธรรม และสื่อต่าง ๆ ที่กำหนดบทบาทหญิงชายเอาไว้ แม้ว่าจะมีการรณรงค์หรือความพยายามที่จะทำให้ชายหญิงเท่าเทียมกัน แต่การหลุดพ้นจากอำนาจปิตาธิปไตยในสังคมปัจจุบันยังคงเป็นไปได้ยาก

บรรณานุกรม

ทัตจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย. (2554). *การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยาย “ลับแล, แก่งคอย”*.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลักษณะวัต เจริญพงศ์. (2544). *รัชฎาภาวะสตรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). *สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

สรยา รอดเพชร และคณะ (2561). ผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในนวนิยายของอุทิศ เหมะมูล. *วารสารวิชาการ*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(1), 75-77.

สินี กมลนาวิน. (2514). การเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทในสังคมของสตรีไทย. *พัฒนบริหารศาสตร์*, 11(7), 401.

เสนีย์ เสาวพงศ์. (2548). *ความรักของวัลยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.